

Suradnja i timski rad u inkluzivnom vrtiću

Kahlina, Đurđica

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:710641>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Đurđica Kahlina

SURADNJA I TIMSKI RAD U INKLUZIVNOM VRTIĆU

Završni rad

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Đurđica Kahlina

SURADNJA I TIMSKI RAD U INKLUZIVNOM VRTIĆU

Završni rad

Mentorica rada:

Izv. prof. dr. sc. Jasna Kudek Mirošević

Zagreb, rujan 2023.

SAŽETAK

U današnjem suvremenom svijetu odgojno-obrazovna inkluzija je imperativ. Budući da je u društvu sve više djece s raznim teškoćama u razvoju, odgojno-obrazovna inkluzija u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja je neizbježna. Zbog sve većih izazova u radu s djecom rane i predškolske dobi cjeloživotno učenje i razvoj te jačanje profesionalnih kompetencija odgojitelja od iznimne su važnosti za inkluzivnu praksu i suradnju. Kako bi se osigurala dobrobit i optimalan razvoj svakog djeteta u inkluzivnom vrtiću potrebno je ostvariti suradnički odnos između stručnjaka odgojno-obrazovne ustanove i roditelja. U inkluzivnom vrtiću svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa trebaju biti spremni i otvoreni za suradnju i timski rad. Suradnja i timski rad odgojitelja, stručnih suradnika te pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju u inkluzivnom vrtiću pokazatelj su kvalitete ustanove. Razmjenom vlastitih iskustava i stručnih znanja odgojitelji i stručni suradnici doprinose optimalnim uvjetima za rast i razvoj sve djece, a osobito djece s teškoćama u razvoju. Inkluzivno obrazovanje usmjereno je na jačanje suradnje i aktivno sudjelovanje, stoga se ovaj rad bavi ispitivanjem stavova i mišljenja odgojitelja o suradnji i timskom radu u inkluzivnom vrtiću. Cilj istraživanja je ispitati stavove i mišljenja odgojitelja o suradnji i timskom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Istraživanje je provedeno *on-line* upitnikom „Suradnja i timski rad u inkluzivnom vrtiću“ koji je kreiran za potrebe ovoga završnog rada. Rezultati su pokazali da su odgojitelji većinom zadovoljni suradnjom s roditeljima i pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju, dok su suradnjom i timskim radom sa stručnim suradnicima manje zadovoljni. Iz provedenog istraživanja proizlazi da je dobra i kvalitetna suradnja s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju vrlo važna odgojiteljima te da doprinosi većem zadovoljstvu odgojitelja u njihovom odgojno-obrazovnom radu i boljem okružju u vrtiću.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, kompetencije, odgojitelji, odgojno-obrazovna inkluzija, suradnja

Collaboration and teamwork in inclusive kindergarten

SUMMARY

Educational inclusion is vital in today's modern world. Since there are more and more children with disabilities in today's society, educational inclusion is inevitable in institutions of early and preschool education. On daily basis educators are facing increasing challenges in their educational work with children of early and preschool age. Therefore, lifelong learning, development and strengthening of their professional competences are extremely important for inclusive practice and cooperation. In order to ensure well-being and optimal development of every child in an inclusive kindergarten, it is necessary to accomplish a collaborative relationship between educators and parents. In an inclusive kindergarten all participants of educational process should be open and ready for collaboration and teamwork. By sharing their own experiences and professional knowledge, educators and associates contribute to optimal conditions for the growth and development of every child, especially children with disabilities. Inclusive education is aimed at strengthening cooperation and active participation, therefore this paper examines educators attitudes and opinions about cooperation and teamwork in an inclusive kindergarten. The aim of this research is to examine educators attitudes and opinions regarding collaboration and teamwork with parents, professional associates and assistants working with children with developmental disabilities. Research was conducted with an online questionnaire "Collaboration and teamwork in inclusive kindergarten, which was created for this thesis. The results showed that educators are mostly satisfied with collaboration with parents and assistants for children with developmental disabilities, while they are less satisfied with collaboration and teamwork with professional associates. The conducted research shows that good and high-quality collaboration with parents, professional associates and assistants for children with developmental disabilities is very important for educators. It contributes not only greater satisfaction in educational work for educators, but also contributes for better environment in kindergarten.

Keywords: children with developmental disabilities, collaboration, competencies, educational inclusion, educators

ZAHVALA

Zahvaljujem svojoj velikoj obitelji mami, tati, Domagoju, Krešimiru i Katarini. Zahvaljujem se i mom Marku, Daliji i Matiji na velikoj podršci, strpljenju i ljubavi koju su mi pružili tijekom studiranja. Uz tako veliku podršku sve je bilo lakše!

Posebno zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Jasni Kudek Mirošević na pomoći, savjetima i podršci tijekom pisanja ovoga završnog rada.

Sadržaj	
1. UVOD	1
2. ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA	3
2.1. Kvaliteta odgojno-obrazovne inkluzije u vrtiću	4
2.2. Uvjerenja odgojitelja o odgojno-obrazovnoj inkluziji	5
2.3. Djeca s teškoćama u odgojno-obrazovnoj inkluziji	6
3. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U INKLUZIVNOM VRTIĆU	7
3.1. Komunikacijske kompetencije odgojitelja	8
3.2. Odgojiteljska znanja, vještine i stavovi	9
4. SURADNJA I TIMSKI RAD U INKLUZIVNOM VRTIĆU	10
4.1. Suradnja odgojitelja i roditelja	10
4.1.2. Moguće prepreke suradnji s roditeljima	11
4.2. Suradnja i timski rad odgojitelja i stručnih suradnika	12
4.2.1. Obilježja timskog rada	13
4.3. Suradnja odgojitelja i pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju	14
5. ISTRAŽIVANJE	16
5.1. Cilj istraživanja	16
5.2. Metoda istraživanja	16
5.2.1. Mjerni instrument i način provođenja istraživanja	16
5.2.2. Sudionici istraživanja	16
5.3. Rezultati istraživanja i rasprava	19
6. ZAKLJUČAK	29
7. LITERATURA	31

1. UVOD

Odgojno-obrazovna inkluzija koncept je suvremenog, demokratskog društva te humanističkog pristupa u odgoju i obrazovanju. Omogućuje uključivanje te ravnopravno sudjelovanje sve djece u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Pokazatelj napretka i razvoja nekog društva je uključivanje, odnosno inkluzija sve djece i odraslih u odgojno-obrazovne ustanove te užu i širu društvenu zajednicu, bez obzira na njihove specifičnosti i različitosti. Vican i Karamatić Brčić (2013) ističu kako se primjenom inkluzivnog koncepta u obrazovanju mijenja položaj djece s teškoćama u razvoju. Navode da djeca, osim što se uključuju u odgojno-obrazovne ustanove također postaju i aktivni nositelji procesa učenja i stjecanja kompetencija za budući život. Djeca s teškoćama u razvoju su djeca čije sposobnosti mogu biti prepreka za ravnopravno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu. Teškoće mogu proizlaziti iz mentalnih, intelektualnih, tjelesnih te osjetilnih oštećenja i poremećaja funkcija, a mogu biti i kombinacija više vrsta poremećaja i oštećenja. Bouillet (2019) ističe da inkluzivno obrazovanje primjereno odgovara na potrebe sve djece te omogućuje jednake mogućnosti svima. U odgojno-obrazovnoj inkluziji djeci se pristupa holistički uz poštovanje svih njihovih individualnih sposobnosti i interesa.

Odgojno-obrazovne ustanove, osobito inkluzivni vrtići stoga trebaju osigurati okruženje usmjereno na dijete koje podržava njegov razvoj i učenje kako bi jednoga dana imalo priliku ravnopravno sudjelovati u demokratskom društvu. Poticajno okruženje zajedničkim znanjima i profesionalnim vještinama u inkluzivnom vrtiću stvaraju i pripremaju odgojitelji i stručni suradnici. Radi stvaranja primjerenog okruženja za dijete s teškoćama u razvoju potrebna je suradnja odgojitelja, stručnih suradnika, pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju te roditelja, odnosno obitelji djeteta. Međusobno povjerenje temelj je kvalitetnih suradničkih odnosa između stručnjaka u vrtiću i roditelja. Dvosmjerna komunikacija, uzajamna podrška i povjerenje između svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa doprinose ostvarivanju kvalitetne suradnje. Kvalitetni suradnički odnosi pokazatelj su kvalitete pojedine odgojno-obrazovne ustanove te pridonose ostvarenju punog potencijala i razvoja svakog djeteta. Prema Ljubetić (2018) odgojitelj koji je svjestan činjenice da je sretniji ukoliko ima više kvalitetnih odnosa te da je profesionalno uspješniji ukoliko

kvalitetno surađuje sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, ulaže trajne napore u stjecanje vlastitih kompetencija koje su usmjerene izgradnji kvalitetnih odnosa. Inkluzivni vrtić, osim suradnje među svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa promovira suradnju i uključenost zajednice te poštivanje različitosti. Autorica Višnjić Jevtić (2018) ističe da je razvijanje suradničkih odnosa odgovornost svih sudionika u odnosu jer takvi odnosi doprinose kulturi vrtića koja je usmjerena na dobrobit djece. Navodi da odgojitelji kao profesionalci imaju odgovornost za poticanje roditeljskog uključivanja te iniciranje suradničkih odnosa. Osobito su važni stavovi odgojitelja o suradnji, jer svakodnevno ulaze u interakcije i suradničke odnose s djecom, roditeljima, stručnim suradnicima, pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju te ostalim sudionicima u odgojno-obrazovnoj ustanovi. S obzirom da su suradnički odnosi stručnjaka i roditelja u inkluzivnom vrtiću nužni, provedena su mnoga istraživanja na tu temu. Istraživanja ukazuju da su mnogi doprinosi roditeljske uključenosti na cjelovit razvoj djece ali i kvalitetu rada odgojitelja te ustanova ranog i predškolskog odgoja. U ovom završnom radu ispitani su stavovi i mišljenja odgojitelja o suradnji i timskom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju.

2. ODGOJNO-OBRAZOVNA INKLUZIJA

Odgojno-obrazovna inkluzija u inkluzivnim vrtićima usmjerena je na dobrobit i razvoj potencijala svakog djeteta. Svako dijete bez obzira na spol, rasnu ili vjersku pripadnost, razvojne sposobnosti i mogućnosti, ima pravo sudjelovati u svim područjima društvenoga života i zajednice u kojoj živi. Sudjelovanje djece s teškoćama u razvoju u redoviti program odgojno-obrazovne ustanove temelj je odgojno-obrazovne inkluzije. Odgojno-obrazovna inkluzija ostvarena je kada se sva djeca razvijaju i uče kroz igru u poticajnom i sigurnom okruženju. Bouillet i Loborec (2011) navode da istraživanja odgojno-obrazovne prakse pokazuju mnogostruke prednosti ranog uključivanja djece s teškoćama u kvalitetno i poticajno okruženje odgojno-obrazovne ustanove. Autorice navode da se smanjuje obrazovna zapuštenost djece s teškoćama, može se prevenirati razvoj sekundarnih smetnji, a istovremeno se omogućava socijalizacija djece s teškoćama u razvoju. Smisao inkluzije je da djeca s teškoćama u razvoju u inkluzivnom okruženju kroz igru i poticaje uče, rastu i razvijaju se sa svojim vršnjacima. No, Bouillet (2011) navodi da odgojno-obrazovni proces treba biti pažljivo isplaniran i kvalitetno osmišljen kako bi poticao razvoj djece s teškoćama u razvoju. Nadalje navodi da djeca s teškoćama u razvoju neće doseći željene rezultate ako su smješteni u blizini svojih vršnjaka a nisu im ponuđeni planirani i stručno vođeni poticaji i intervencije. Temeljno načelo inkluzivne filozofije u odgojno-obrazovnoj ustanovi podrazumijeva odgovornost svakog profesionalca osigurati zadovoljenje individualne i jedinstvene potrebe svakog pojedinog djeteta (Darragh, 2007: prema Bouillet, 2011). Bouillet (2011) ističe da odgojno-obrazovna inkluzija treba osigurati različite oblike i sadržaje edukacijsko-rehabilitacijske prakse temeljene na načelu pozitivne diskriminacije te osiguravanju jednakih uvjeta za obrazovanje sve djece.

Odgojno-obrazovna inkluzija podrazumijeva jednaku mogućnost svoj djeci u razvoju njihovih emocionalnih, socijalnih i kognitivnih sposobnosti. Prema Daniels i Stafford (2003) inkluzivni programi usmjereni na dijete temeljeni na demokratskim vrijednostima promiču ideje da:

- Individualizirano učenje omogućuje razvoj sposobnosti svakog pojedinog djeteta.
- Djeci omogućuje mogućnost izbora i potiče ih na daljnji razvoj i učenje.

- Djeci omogućuje aktivno učenje.
- Stvara povezanost s obiteljima djece i tako potiče obitelj na neposredno uključivanje u odgoj svoje djece.

Dakle, osim prilika i poticaja za aktivno stjecanje znanja suvremeni, inkluzivni programi potiču suradnju i povezanost djetetove obitelji s odgojno-obrazovnim ustanovama. Odgojno-obrazovna ustanova surađuje s obiteljima u skladu s demokratskim idejama o razvoju djeteta. Djeca su dio ne samo svoje obitelji i kulture već i kulture ustanove i cijele zajednice. Djeca su, iako različitih sposobnosti i mogućnosti, ipak dosta slična. Najbolje i najučinkovitije uče u poticajnom okruženju sa svojim vršnjacima različitih sposobnosti, vještina i dobi. U interakciji i međusobnom djelovanju s drugima u inkluzivnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi djeca dobivaju prilike za aktivno sudjelovanje u vlastitom procesu učenja te na suradnju sa svim sudionicima. „Rad u inkluzivnim grupama krije prijateljske odnose i suradnju među djecom, odraslima i članovima obitelji. Uspostavljanje partnerskih odnosa s obiteljima vodi do timskog rada i suradnje u brizi za djecu.“ (Daniels i Stafford, 2003: 30). Suradnja i kvalitetni odnosi svih stručnjaka u vrtiću od iznimne su važnosti. Zajedničkim promišljanjem u suradnji i timskom radu odgojitelji i stručni suradnici omogućuju primjenu odgojno-obrazovne inkluzije te doprinose kvaliteti vrtića.

2.1. Kvaliteta odgojno-obrazovne inkluzije u vrtiću

Parafrazirajući Brotherson i sur. (2001) autorica Bouillet (2011) ističe da kvalitetu inkluzije djece s teškoćama u razvoju u redovne ustanove ranog i predškolskog odgoja određuje više čimbenika, među kojima se ističe profesionalizam djelatnika vrtića, ciljani treninzi odgojitelja, dostupnost stručne podrške odgojiteljima, zajednička vizija i sudjelovanje zajednice. Dakle za inkluzivnu praksu potrebna je kvaliteta programa kojeg vrtić provodi te suradnja vrtića i zajednice u kojoj djeluje. Provođenje inkluzivnog obrazovanja u vrtićima polazi od poštovanja prava i različitosti djece s teškoćama u razvoju, njihovih obrazovnih i razvojnih mogućnosti kako bi se osamostalili za budući život (Hegatry, 2007, Vislie, 2003: prema Drandić, 2017). Pri tome je važno osigurati kvalitetno okruženje za učenje i razvoj sve djece kao i djece s teškoćama u razvoju. Tome svakako pridonosi suradnja svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa: odgojitelja, stručnih suradnika, pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju, djece, roditelja i obitelji te zajednice. Kvaliteta prakse pojedinog vrtića

doprinijet će i konačnom cilju odnosno dobrobiti svakog djeteta. Zajedničkim djelovanjem i akcijom, uvažavajućom komunikacijom i podrškom u vrtiću će se stvarati uvjeti za kvalitetno učenje i življenje djece. Kako bi se u vrtiću razvila inkluzivna kultura važno je sudjelovanje svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Stoga je potrebno njegovati uvažavajuću komunikaciju među odgojno-obrazovnim djelatnicima i stručnjacima različitih profesija, djecom i roditeljima, djelatnicima i upravom, djelatnicima i roditeljima te djelatnicima i djecom (Bouillet, 2019). Ista autorica ističe da su upravo komunikacija te komunikacijske vještine „važni alati inkluzivne kulture“ (Bouillet, 2019, str. 58). Rezultati istraživanja pokazali su da odnosi u kojima odrasli djetetu pokazuju ljubav i naklonost, primjerenu djetetovoj dobi, pozitivno utječu na cjelokupni razvoj djeteta (Tankersley i sur., 2012: prema Bouillet, 2019). Djeca uče i oponašaju svoje modele, prvenstveno roditelje a zatim i odgojitelje. Kvalitetnom i dobrom komunikacijom i suradnjom, temeljenoj na uzajamnom poštovanju, odgojitelji i roditelji mogu doprinijeti boljem ozračju u vrtiću u kojem će svako dijete biti slobodno i sigurno kroz igru učiti i istraživati. Prema teoriji izbora Williama Glassera komunikacija u inkluzivnom vrtiću treba biti temeljena na ponašanjima koja povezuju osobe u odnosu kao što su: poštovanje, ohrabrivanje, slušanje, podržavanje, vjerovanje, prihvaćanje i usklađivanje. Suprotno tome, ponašanja koja narušavaju odnose su kritiziranje, prigovaranje, žaljenje, okrivljavanje, prijetnja, kažnjavanje i nagrađivanje (Glasser i Glasser, 2001: prema Bouillet, 2019). Kada su odgojno-obrazovni djelatnici složni u namjeri stvaranja boljih međusobnih odnosa, pri čemu izbjegavaju oblike ponašanja koji uništavaju odnose, usmjeravaju se na kvalitetan rad, dogovore, unutarnju motivaciju, uspjeh, uzajamno pružanje potpore, suradničko vođenje i suradničke odnose (Glasser, 2004: prema Bouillet, 2019).

2.2. Uvjerenja odgojitelja o odgojno-obrazovnoj inkluziji

Za provođenje kvalitetne odgojno-obrazovne inkluzije važna su uvjerenja odgojitelja i ostalih stručnjaka o djeci, njihovom procesu učenja, sposobnostima i razvojnim mogućnostima. Osobito su važna uvjerenja odgojitelja o djeci s teškoćama u razvoju. Uvjerenja su pretpostavke koje odgojitelji smatraju istinitima „stoga služe kao filter kroz koji se nova znanja i iskustva selektiraju“ (Bouillet, 2019, str. 60). Nadalje ista autorica navodi da su uvjerenja osobni vodič odgojiteljima pomoću kojih razumiju same sebe, svijet, procese učenja i poučavanja te postignuća i ponašanja djece.

Uvjerenja su duboko ukorijenjena jer se razvijaju tijekom cijeloga života, a ovise o sustavu vrijednosti u kojem se osoba razvija (Bouillet, 2019). „Uvjerenja su važan dio profesionalnog identiteta koji se razvija profesionalnom socijalizacijom tijekom života, pa znatno utječu na ponašanje i način poučavanja“ (Skočić Mihić, Gabrić i Bošković, 2016: prema Bouillet, 2019, str. 60).

Bouillet (2019) ističe tri vrste uvjerenja: neinkluzivna, uvjetno inkluzivna te inkluzivna uvjerenja. Neinkluzivna uvjerenja naglašavaju slabosti djece. Uvjetno inkluzivna uvjerenja naglašavaju ranjivost djece s teškoćama te ukazuju na mogućnost ostvarivanja inkluzije, no uz velike napore i osiguranje uvjeta koji se čine nedostupnima ili teško dostupnima. Inkluzivna uvjerenja su stajališta prema kojima je uključivanje djece s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovne ustanove sastavni dio odgojiteljske profesije. Nadalje, autorica navodi da se uvjerenja stručnjaka prenose komunikacijom koju imaju s roditeljima i djecom. Uvjerenja odgojitelja vidljiva su u načinu na koji komuniciraju s djecom i njihovom roditeljima. Odgojitelji kao profesionalci trebaju osigurati okruženje u kojem će se djeca i roditelji osjećati sigurno i prihvaćeno.

2.3. Djeca s teškoćama u odgojno-obrazovnoj inkluziji

U inkluzivnom vrtiću odgojitelji bi u radu s djecom s teškoćama u razvoju pozornost trebali usmjeriti na njihove sposobnosti i interese, a ne na njihove teškoće. Teškoća se shvaća samo kao jedna od karakteristika djeteta (Bouillet, 2011). Djeca s teškoćama u razvoju su djeca čije sposobnosti utječu na njihovo učinkovito sudjelovanje, življenje i učenje u vrtiću s drugom djecom. Teškoće mogu biti oštećenje vida ili sluha, oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju, oštećenja organa i organskih sustava, intelektualne teškoće, poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja te više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju. U ustanovama ranog i predškolskog odgoja za djecu s teškoćama u razvoju planiraju se i ostvaruju programi odgoja i obrazovanja u suradnji s odgojiteljima, stručnim suradnicima, pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju te roditeljima. Ključna je i suradnja odgojno-obrazovne ustanove s lokalnom zajednicom i institucijama u kojima djeca s teškoćama u razvoju mogu primati dodatnu podršku izvan vrtića. Višestruke su prednosti uključivanja djece s teškoćama u ustanove ranoga i predškolskog odgoja, kako za djecu tako i za odrasle. Drandić (2017) ističe da inkluzivno okruženje utječe

na kognitivni, emocionalni, socijalni i tjelesni razvoj djece. Autori Ivančić i Stančić (2013: prema Drandić, 2017) navode da iskustva stečena u inkluzivnom okruženju kod djece razvijaju osjećaj i svijest za druge koji su različiti od njih samih. Osim toga djeca usvajaju vještine o razumijevanju drugih te prihvaćanju i toleranciji individualnih razlika. Prema Bouillet (2011) primjerenost i dostupnost programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja podrazumijeva i kvalitetu ustanove u odnosu na djecu s teškoćama u razvoju. Inkluzija podrazumijeva filozofiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja koja osigurava da odgojitelji podržavaju ravnopravnost sve djece (Darragh, 2007: prema Bouillet, 2011). Provedena istraživanja pokazuju da odgojitelji uglavnom imaju pozitivne stavove o odgojno-obrazovnoj inkluziji djece s teškoćama u razvoju (Bouillet i Loborec, 2012). Provođenje odgojno-obrazovne inkluzije uvelike ovisi o stavovima, znanju, fleksibilnosti, kreativnosti pri rješavanju problema te prevladavanju teškoća onih koji su uključeni u inkluzivni proces (Bekle, 2004; Bratković, Teodorović, 2003; Miranda i sur., 2002: prema Bouillet i Loborec, 2011). Odgojitelji, kao profesionalci i stručnjaci, u svojem svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu trebali bi djelovati i promišljati profesionalno, bez predrasuda prema ikome, a osobito djeci s teškoćama u razvoju. Odgojitelji trebaju razvijati pozitivne i afirmativne stavove kako bi suradnja s djecom s teškoćama i njihovim roditeljima bila uspješna. Suradnja odgojitelja, stručnih suradnika i roditelja djece s teškoćama u razvoju neophodna je za planiranje i praktičnu primjenu individualnih programa za razvoj i napredak djece s teškoćama u razvoju.

3. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U INKLUZIVNOM VRTIĆU

Odgojitelj je odgojno-obrazovni stručnjak koji je nositelj odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću. Svakodnevno provodi poslove odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi te surađuje s roditeljima, stručnjacima i ostalim zaposlenicima ustanove. Pred današnje odgojitelje postavljaju se sve veći izazovi u odgojno-obrazovnoj praksi. Odgojno-obrazovne ustanove u skladu sa suvremenim i demokratskim načelima trebaju biti primjerene djeci različitih sposobnosti, vještina te razvojnih mogućnosti. Odgojitelji svoj odgojno-obrazovni rad trebaju prilagoditi individualnim potrebama svakog djeteta rane i predškolske dobi. Autorica Bouillet (2011) navodi kako se od odgojitelja očekuje da u provođenju odgojno-obrazovne prakse osiguraju kvalitetu i učinkovitost programa kojeg provode, pri čemu se

podrazumijeva da odgojitelji budu visoko kvalificirani. Nadalje navodi da je međunarodna organizacija *Council for Exceptional Children* utvrdila standarde profesionalnih kompetencija odgojitelja za inkluzivnu praksu. U navedenom dokumentu sadržan je skup znanja i sposobnosti za rad s djecom s teškoćama te odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. Neke od navedenih kompetencija odgojitelja su:

- planiranje i vođenje djelotvornog okruženja za rano učenje
- djelotvorno vođenje ponašanja djece rane i predškolske dobi
- profesionalizam i etička praksa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
- komunikacija i suradnja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (Bouillet, 2011).

Iz prethodno navedenog, razvidno je da i teorijske spoznaje i istraživanja odgojno-obrazovne inkluzije i prakse ukazuju na važnost kompetencija odgojitelja za suradnju i komunikaciju s ostalim sudionicima u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Pojedina istraživanja odgojno-obrazovne prakse pokazuju da kvaliteta odgojno-obrazovnih ustanova ovisi o manifestiranju profesionalnih kompetencija odgojitelja (Harvey, 2007: prema Bouillet i Loborec, 2012). Kompetencija je „urođeno nastojanje za stjecanjem znanja i vještina/razvojem“ (Waters i Lawrence, 1993, str. 33: prema: Ljubetić, 2013). Pretpostavka je da su kompetentni odgojitelji otvoreni za cjeloživotno učenje i razvoj te jačanje svojih profesionalnih kompetencija koje su važne za inkluzivnu praksu i suradnju. Jačanjem profesionalnih kompetencija odgojitelji stvaraju optimalne uvjete za ostvarivanje otvorene komunikacije i kvalitetne suradnje s roditeljima.

3.1. Komunikacijske kompetencije odgojitelja

Komunikacijske kompetencije odgojitelja u odnosu s djecom, njihovim roditeljima te ostalim stručnjacima i kolegama u vrtiću te spremnost na timski rad, suradnju i cjeloživotno obrazovanje, prema autorici Bouillet (2011) jedne su od značajnih kompetencija odgojitelja za inkluzivnu praksu. Komunikacija je jedno od glavnih sredstava u suradnji i timskom radu. Verbalnom i neverbalnom komunikacijom

drugima prenosimo svoje misli, razmišljanja i stavove. Komunikacijom s djecom prenosimo im i dio svoje implicitne pedagogije, naše vrijednosti i ponašanja. Stoga odgojitelji trebaju biti svjesni i svoje implicitne pedagogije te kako ona utječe na druge s kojima su u svakodnevnoj interakciji. Interpersonalna komunikacija, odnosno razgovor „licem u lice“ najčešći je oblik komunikacije (Stiff, 1994: prema Rogulj, 2018). Interpersonalna komunikacija najčešće se koristi u komunikaciji odgojitelja i ostalih sudionika u vrtiću.

Odgojitelj je u svakodnevnom radu izložen mnogim komunikacijskim izazovima za koje mora biti spreman (Rogulj, 2018). Kontinuirano usavršavanje komunikacijskih kompetencija je vrlo važno za kvalitetan odgojno-obrazovni rad i profesionalizam svakog odgojitelja. Odgojiteljska profesija je kompleksna jer obuhvaća ne samo rad s djecom rane i predškolske dobi, već i suradnju i komunikaciju s roditeljima, članovima stručnog tima te ostalih zaposlenika u vrtiću. Stoga je nužno da odgojitelji imaju razvijene komunikacijske vještine i kompetencije. Prema Rogulj (2018) komunikacijske kompetencije odgojitelja su od velikog značaja za cjelokupni razvoj kvalitetne odgojno-obrazovne prakse. S obzirom da je suradnja s roditeljima od iznimne važnosti za uspjeh i kvalitetu svakog vrtića, odgojitelji i stručni suradnici trebaju usavršavati svoje komunikacijske kompetencije kako bi uspostavili profesionalne i kvalitetne odnose. Kontinuirano učenje i promišljanje o novim načinima komunikacije dovodi do kvalitetnije suradnje.

3.2. Odgojiteljska znanja, vještine i stavovi

Profesionalne kompetencije odgojitelja sastoje se od profesionalnih znanja, vještina i osobnih potencijala, talenata, odnosno karakteristika ličnosti (Žižak, 1997: prema Skočić Mihić i sur., 2013). Odgojiteljima su potrebna određena znanja i vještine u radu s djecom s teškoćama u razvoju. To su znanja i vještine koje podrazumijevaju kompetencije koje odgojiteljima omogućuju učinkovito vođenje djece, tehnike kojima pozitivno podržavaju djetetovo ponašanje te sposobnosti primjene tehnika i metoda savjetodavnog rada (De Vore i Russell, 2007: prema Bouillet, 2011). Za kvalitetno provođenje i ostvarivanje odgojno-obrazovne inkluzije važni su stavovi odgojitelja, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o inkluziji. Istraživanja su pokazala da postoji uska povezanost između pozitivnih stavova odgojitelja o odgojno-obrazovnoj inkluziji te znanja iz područja inkluzivne pedagogije, s time da se uz višu razinu znanja vežu

pozitivniji stavovi o inkluzivnoj praksi (Bouillet, 2011). Prema tome, cjeloživotno obrazovanje odgojitelja i stručnih suradnika jedan je od važnijih čimbenika za provođenje kvalitetne odgojno-obrazovne inkluzije u vrtiću. Cjeloživotno obrazovanje i ulaganje u svoja znanja i vještine trebalo bi biti misao vodilja svakog suvremenog odgojitelja i stručnjaka zaposlenog u vrtiću. Osobe koje su otvorene za nova znanja bit će otvorene za suradnju i timski rad, raspravu, promišljanja i refleksiju o vlastitoj praksi.

4. SURADNJA I TIMSKI RAD U INKLUZIVNOM VRTIĆU

Humanistička teorija izbora Williama Glassera „preduvjetom kvalitetnog rada u odgojno-obrazovnim ustanovama drži kontinuirano unaprjeđivanje sustava komuniciranja razvijanjem međusobnog povjerenja, poštovanjem i podjelom odgovornosti među prosvjetnim vlastima, upravom ustanova, djelatnicima, roditeljima i djecom“ (Glasser, 2004: prema Bouillet, 2019, str. 59).

4.1. Suradnja odgojitelja i roditelja

Suvremene pedagoške koncepcije ističu suradnju u odgojno-obrazovnim ustanovama kao jednu od temeljnih pretpostavki za uspješan odgojno-obrazovni rad. Istraživanja inkluzivne prakse također ukazuju na važnost suradnje. Stvaranje poticajnog okruženja te stvaranje uvjeta za suradnju koja vodi k partnerstvu s roditeljima pokazatelj je kvalitete inkluzivnog vrtića. Suradnja odgojitelja i roditelja jedna je od bitnih pretpostavki budućeg akademskog uspjeha djeteta. Prema Epstein i Sheldon (2006) višegodišnje studije pokazale su da je za uspjeh djeteta važna uključenost obitelji u odgojno-obrazovni proces. Stoga isti autori predlažu da se treba zapitati kako što više roditelja, odnosno obitelji djece uključiti u život odgojno-obrazovnih ustanova. Studije su također pokazale da roditelji brinu o svojoj djeci, odnosno o njihovom odgoju i obrazovanju, no treba im poticaj i jasna informacija kako bi se uključili u odgojno-obrazovni proces. Suradnja s roditeljima je prediktor osnaživanja roditelja koji se pokazao važnijim od osobnih karakteristika i socioekonomskog statusa sudionika (Dempsey i sur., 2001: prema Rogulj, 2018). Mnogi autori ističu kako su upravo stručnjaci u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja odgovorni za uspostavljanje i održavanje suradničkih odnosa s roditeljima, kao i za pružanje podrške roditeljima u njihovom roditeljstvu.

Obitelj i vrtić dva su temeljna sustava u prvim godinama djetetova života. Kultura obitelji i kultura odgojno-obrazovne ustanove razlikuju se. Kako bi te dvije kulture mogle zajedno uspješno djelovati vrlo je važna međusobna suradnja roditelja i odgojitelja, odnosno obrazovne ustanove i svih njenih sudionika. Pretpostavlja se da roditelji i odgojitelji koji imaju otvorenu i iskrenu suradnju lakše mogu ostvariti uvjete kako bi primjereno odgovorili na individualne i razvojne potrebe djeteta. Kako bi se to postiglo roditelji i odgojitelji trebaju biti spremni na djelatno i aktivno sudjelovanje. Kvalitetni suradnički odnosi roditelja i odgojitelja doprinose dobrobiti sve djece, a osobito djece s teškoćama. Uspješna suradnja s roditeljima, temeljena na povjerenju i međusobnom uvažavanju i poštivanju, vodi ka stvaranju partnerskih odnosa. Partnerski odnosi s roditeljima sve djece su jedan od temeljnih preduvjeta za stvaranje kvalitetnog i poticajnog inkluzivnog okruženja. Ljubetić (2018) ističe da će izmjena informacija s roditeljima o djetetu, koja je pravodobna i cjelovita, olakšati uloge i odgojitelja i roditelja te doprinijeti razvoju djeteta. Informacije i savjete koje će odgojitelji i roditelji izmjenjivati u pogledu svih aspekata djetetovog razvoja, bilo emocionalnog i socijalnog, bilo kognitivnog, potaknut će odgojitelje i roditelje na promišljanje o djetetu. Bitno je promišljati o tome kako promijeniti vlastito djelovanje kako bi pronašli optimalne puteve za pristup svakom djetetu i roditelju.

4.1.2. Moguće prepreke suradnji s roditeljima

U bilo kojem odnosu moguće je da će u nekom trenutku doći do prepreka koje će onemogućiti komunikaciju i suradnju. Odgojno-obrazovne ustanove mjesto su gdje djeca rane dobi provode većinu vremena izvan obiteljskog doma. Odgojitelji, kao profesionalci imaju odgovornost kontinuirano razvijati i graditi suradnju s roditeljima sve djece. Autorica Višnjic Jevtić (2018) navodi kako mnogi autori ističu da je odgovornost za uspostavljanje suradničkih odnosa na odgojiteljima. Roditeljima trebaju pružiti sigurnost, podršku te priliku za otvorenu i iskrenu komunikaciju.

Prema istraživanju Mohorić i Nenadić-Bilen (2019) o učestalosti i oblicima suradnje odgojitelja i roditelja, intervjuirani odgojitelji izjavili su kako je temeljna prepreka uključivanja roditelja u aktivnosti vrtića prezaposlenost roditelja te neusklađenost njihovog radnog vremena s održavanjem aktivnosti. Roditelji će za svoje dijete i sebe u određenom trenutku izabrati oblike suradnje koje smatraju najvažnijima, stoga je na profesionalcima odgojno-obrazovne ustanove roditeljima ponuditi što više

moćnosti izbora i ne nametati svoj izbor. Kompetentni odgojitelji i ostali stručni djelatnici vrtića kontinuirano promišljaju o novim načinima izgrađivanja partnerskih odnosa s roditeljima (Ljubetić, 2013). Milanović (2014) navodi da je za uspješno partnerstvo odgojitelja i roditelja važno stvoriti povjerenje, biti otvoren te tolerantan. Osim toga bitna je i objektivnost u razmjeni informacija o djetetu. Nadalje navodi kako bi tijekom suradnje roditelji i odgojitelji mogli ostvariti kvalitetnu komunikaciju, važno je da budu „emocionalno pismeni“ dakle da znaju jasno iskazati vlastite osjećaje i misli te također prepoznati tuđe. Kao što je već ranije spomenuto iako je u komunikaciji odgojitelja i roditelja bitna objektivnost, ipak je taj odnos ponekad nabijen emocijama. Za pretpostaviti je da roditelji uvijek žele najbolje za svoje dijete koje promatraju iz druge perspektive nego odgojitelji. Roditelji su u životu i odgoju svoga djeteta emocionalnije angažiraniji nego odgojitelji. Iz tog razloga može doći do nerazumijevanja i nesporazuma u komunikaciji s odgojiteljem. Odgojitelji stoga, kao profesionalci i kompetentni stručnjaci trebaju preuzeti odgovornost za uspostavljanje kvalitetne komunikacije koja će biti puna podrške, iskrenosti i razumijevanja za roditeljska očekivanja.

4.2. Suradnja i timski rad odgojitelja i stručnih suradnika

Stručni suradnici u vrtiću su psiholog, pedagog i stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Dakle u dječjim vrtićima rade profesionalci i stručnjaci različitih profila koji svojim zajedničkim djelovanjem doprinose dobrobiti sve djece. Odgojitelji i stručni suradnici svakodnevno trebaju komunicirati te surađivati kako bi zajedno vodili brigu o potrebama i interesima svakoga djeteta, a osobito djeteta s teškoćama u razvoju. Uz to kako bi zaista pronalazili najbolja rješenja za razvoj djeteta s teškoćama nužna je i kvalitetna suradnja s roditeljima. Odgojitelji i stručni suradnici svojim profesionalnim znanjem i razumijevanjem vlastite odgojno-obrazovne prakse izgrađuju kvalitetu odgojno-obrazovne ustanove. Kontinuirano učenje, oplemenjivanje vlastitih spoznaja i iskustava putem refleksije i samorefleksije doprinosi jačanju kompetencija odgojitelja za inkluzivnu praksu i suradnju s drugima. U ovom radu već je istaknuto koliko je u inkluzivnom procesu važna suradnja odgojitelja i roditelja za uspjeh djeteta. Posljedično, suradnja odgojitelja, stručnih suradnika i ostalih zaposlenika međusobno, s roditeljima te društvenom zajednicom također je od iznimnog značaja za dobrobit svakog djeteta. Suradnja pretpostavlja

timski rad s ljudima s kojima smo u svakodnevnoj interakciji i međusobnim odnosima. Suradnja odgojitelja i stručnih suradnika u vrtiću pretpostavlja i rad u timu. Tim je grupa pojedinaca koji „se vide i viđeni su od okoline“ kao određeni socijalni entitet, međusobno ovisan radi posla koji obavljaju (Guzzo i sur., 1993: prema Sindik, 2012). Zajedničkim djelovanjem u timu odgojitelji i stručni suradnici promišljaju i unaprjeđuju vlastitu praksu te podižu kvalitetu vrtića. Uspješan timski rad pridonosi kvalitetnijem okruženju i zadovoljstvu svih sudionika. Važno je da se svaki sudionik i član tima osjeća sigurno i prihvaćeno. Timski rad je koordinirana aktivnost organizirane skupine ljudi u kojoj se podjela rada ne zasniva na njihovu položaju u formalnoj hijerarhiji već na „neposrednoj suradnji i kompetentnosti“ stručnjaka različitih profila (Petz, 1992: prema Sindik, 2012). U inkluzivnom vrtiću svi sudionici imaju važnu ulogu. Otvorenom suradnjom, razmjenom iskustava, znanja i stavova svih sudionika stvara se u vrtiću kvalitetno i sigurno okruženje. Poticajno okruženje omogućuje osjećaj ravnopravnosti svih sudionika u inkluzivnom vrtiću. Suradnička atmosfera pospešuje suradnju stručnjaka i ostalih zaposlenika te djece i njihovih roditelja.

4.2.1. Obilježja timskog rada

Autor Storge (2002: prema Sindik, 2012) navodi obilježja uspješnog i neuspješnog tima. Neuspješan tim je onaj u kojem prevladavaju neadekvatne intelektualne sposobnosti, nepovoljne osobine ličnosti, nejasne uloge članova tima, neravnoteža uloga, nizak moral članova te „grupna zaslijepljenost“ ili tzv. „grupno mišljenje“. S druge strane, uspješan tim je onaj koji ima jasne opće i specifične ciljeve te uspješnog voditelja tima. U uspješnom timu članovi poštuju međusobne razlike, imaju otvorenu komunikaciju i međusobno povjerenje, pojedinačnu i zajedničku odgovornost, efikasno donose odluke te konstruktivno rješavaju konflikte.

Tim se može definirati i kao manja grupa ljudi koji imaju zajednički cilj za čije ostvarenje se svi smatraju odgovornima, s time da članovi tima imaju komplementarna znanja i vještine (Sindik, 2012). Zajednički cilj odgojitelja i stručnih suradnika je dobrobit svakog djeteta. Vodeći se ostvarenju dobrobiti djece odgojitelji i stručni suradnici zajedno surađuju, promišljaju i planiraju odgojno-obrazovni proces. Cilj suradnje u inkluzivnom vrtiću je stvoriti što bolje uvjete za obrazovanje sve djece, a osobito djece s teškoćama u razvoju. U odgojno-obrazovnoj ustanovi svaki član tima

ostvarenju zajedničkog cilja doprinosi svojim znanjima i vještinama. Tri su temeljne grupe znanja i vještina koje posjeduju članovi tima: znanja koja se temelje na obrazovanju i struci, vještine rješavanja problema i donošenja odluka te socijalne vještine (Tudor i Srića, 1998: prema Sindik, 2012). Autorica Višnjić Jevtić (2018) navodi da su profesionalne kompetencije odgojitelja spoj „profesionalnih znanja, profesionalnih vještina i profesionalnih stavova“.

Timski rad stručnjaka u odgojno-obrazovnoj ustanovi pridonosi zadovoljstvu članova tima te boljem ozračju u kolektivu. Za dobrobit djeteta zajedno surađuju svi stručnjaci u vrtiću: odgojitelji, psiholog, pedagog, edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci (edukacijski-rehabilitator, logoped i socijalni pedagog) te zdravstveni voditelj. Sudjelovanjem i uzajamnom podrškom svih sudionika odgojno-obrazovne ustanove zadovoljit će se individualne potrebe sve djece. Otvorena komunikacija, međusobno povjerenje, poticanje kritičkog mišljenja te samorefleksije svih stručnjaka doprinose razvoju svakog člana tima i jačanju njegovih kompetencija, a posljedično podizanju kvalitete ustanove.

4.3. Suradnja odgojitelja i pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju

U ranijim poglavljima istaknuto je da je cilj odgojno-obrazovne inkluzije uključivanje djece s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovne ustanove. Prema važećem Zakonu u dječjim vrtićima ostvaruju se i programi za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju NN 10/97 (NN 57/22) u daljnjem tekstu: Zakon). Parafrazirajući nekoliko autora (Thomas, Walker i Web., 2001; Bouillet, 2010) Drandić (2017) navodi da su djeca s teškoćama u razvoju djeca koja pokazuju određena odstupanja te shodno tome trebaju dodatnu potporu u poticajnom okruženju. Parafrazirajući Lansdown (2011) Bouillet (2019) navodi da samo poznavanje teškoće nekog djeteta nije dovoljno kako bi se planirao, ostvario i vrednovao odgojno-obrazovni proces, stoga se u odgojno-obrazovnoj inkluziji djeci pristupa holistički.

Prema zakonskim propisima profesionalna je odgovornost svakog vrtića stvarati primjerene uvjete za rast i razvoj svakog djeteta. Djeci s teškoćama u razvoju potrebno je osigurati pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju ili trećeg odgojitelja. Drandić (2017) ističe da su pomoćnici za djecu s teškoćama važan čimbenik na svim razinama

obrazovanja. Pomoćnik za djecu s teškoćama u razvoju nije samostalni nositelj odgojno-obrazovnog procesa već uz stručne upute odgojitelja i stručnih suradnika brine o potrebama djeteta s teškoćama u razvoju. Djeca s teškoćama u razvoju uz neposrednu podršku i poticaj pomoćnika imaju priliku razvijati svoj puni potencijal u inkluzivnom okruženju s vršnjacima. Pomoćnici za djecu s teškoćama u razvoju postali su neizostavni sudionici inkluzivnog odgojno-obrazovnog procesa. Parafrazirajući Balshaw i Farrell (2002) autorica Drandić (2017) ističe kako bi pomoćnik za djecu s teškoćama u razvoju doprinio provođenju inkluzivnog obrazovanja, u vrtiću trebaju biti postavljene jasne strategije prilagođene djetetu s teškoćama u razvoju. Ukoliko takve prilike nisu definirane, mogu postati prepreke koje pomoćnici ne mogu sami ukloniti (Hemmingsson i sur., 2003: prema Drandić, 2017). Stoga su suradnja i timski rad odgojitelja i pomoćnika za djecu s teškoćama te kvalitetni, podržavajući odnosi neizmjerljivo važni u ostvarivanju najboljih uvjeta za optimalan razvoj svakog djeteta s teškoćama u razvoju. Odgojitelji i pomoćnici za djecu s teškoćama trebali bi imati otvorenu komunikaciju, uzajamno se poštovati i uvažavati. Kontinuirano jačanje i razvijanje kvalitetnih suradničkih odnosa svih sudionika doprinijet će kvaliteti učenja i življenja sve djece te kvaliteti odgojno-obrazovne ustanove.

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati stavove i mišljenja odgojitelja o suradnji i timskom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

5.2. Metoda istraživanja

5.2.1. Mjerni instrument i način provođenja istraživanja

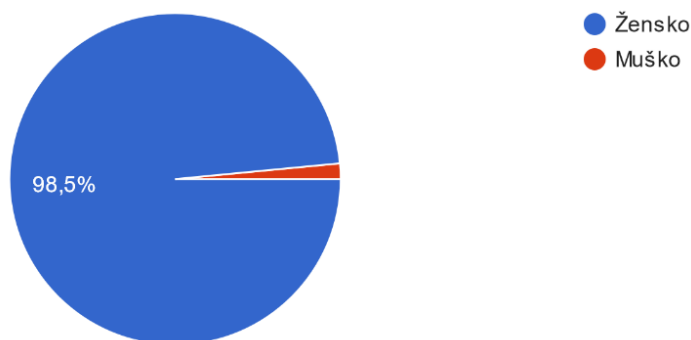
Za potrebe istraživanja konstruiran je *on-line* upitnik naziva „Suradnja i timski rad u inkluzivnom vrtiću“. Upitnik se sastoji od četrdeset i dvije čestice. Prvi dio upitnika (od prvog do šestog pitanja – 6 čestica) odnosi se na opće (demografske) podatke o sudionicima: spol, dob, stupanj obrazovanja, status u vrtiću, radno iskustvo te županija u kojoj sudionik radi. Drugi dio upitnika sastoji se od 36 čestica kojima se Likertovom ljestvicom mjere stavovi i mišljenja odgojitelja o suradnji s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju. Na ljestvici procjene Likertova tipa vrijednosti su označene na sljedeći način: 1-nikada, 2-rijetko, 3-ponekad, 4-često, 5-uvijek. Radi jednostavnijeg analiziranja drugi dio upitnika podijeljen je na tri dijela. Dio upitnika o suradnji s roditeljima sastoji se od 19 čestica, dio o suradnji sa stručnim suradnicima od 11 čestica, dok se dio o suradnji s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju sastoji od 6 čestica.

Istraživanje je provedeno 2023. godine, *on-line* upitnikom (Google Docs obrazac) koji je podijeljen na internetskim stranicama u više društvenih grupa odgojitelja. U istraživanju se poštovalo sve etičke principe istraživanja (anonimnost, dobrovoljnost i mogućnost odustajanja u bilo kojem trenutku).

Analiza podataka realizirana je kvantitativnom metodom, te je distribucija rezultata prikazana putem frekvencija u postocima.

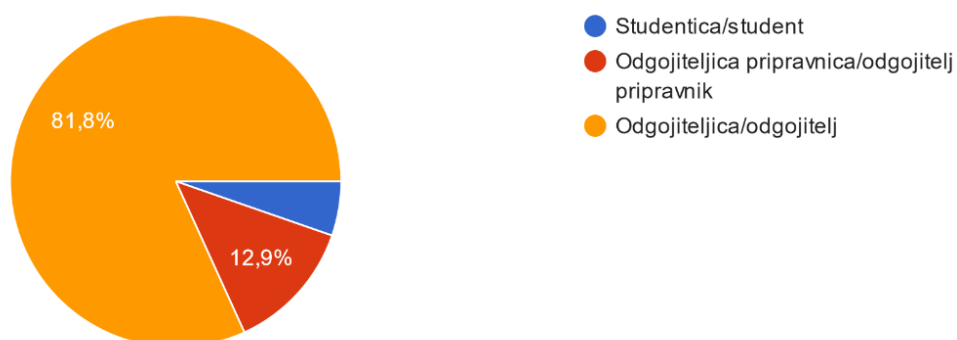
5.2.2. Sudionici istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 132 sudionika. 130 osoba ženskog je spola (98,5%) te su 2 osobe muškog spola (1,5%), kako je prikazano u Grafikonu 1.

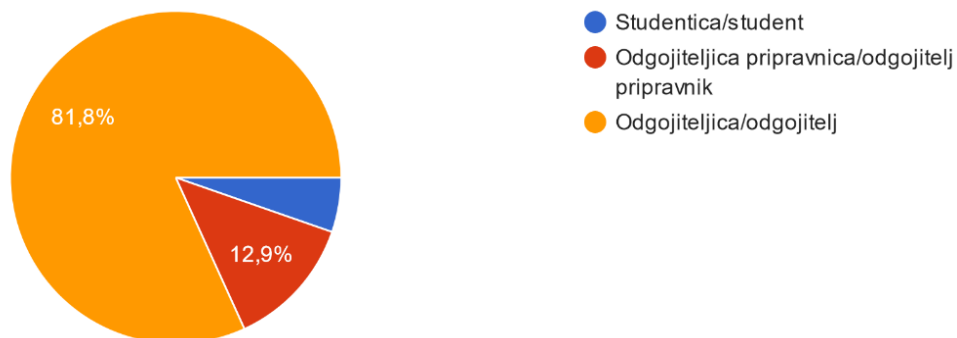
Grafikon 1.
Spol odgojitelja

Rezultati prikazani u Grafikonu 2 pokazuju radni status sudionika u vrtiću. Većina sudionika ($N=108$; 81,8 %) su odgojitelji, 17 sudionika su odgojitelji – pripravnici (12,9%) dok su 7 sudionika studenti (5,3%).

Grafikon 2.
Status u vrtiću

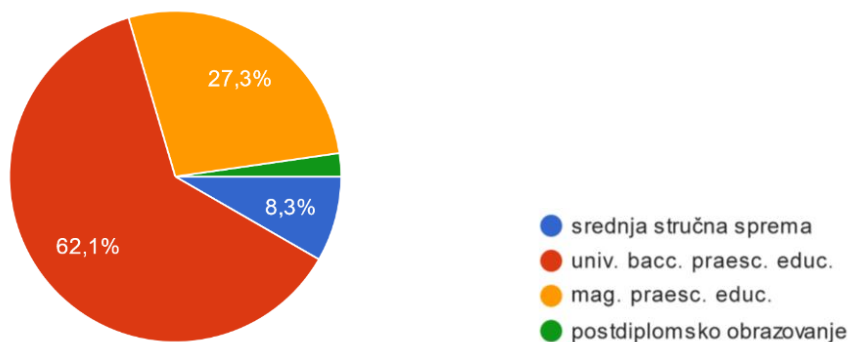
U Grafikonu 3 prikazana je dob sudionika istraživanja iz kojeg je vidljivo da je najveći broj sudionika u dobi od 20-30 godina ($N=51$; 38,6%). Najmanji broj sudionika je u dobi više od 60 godina ($N=3$; 2,3%).

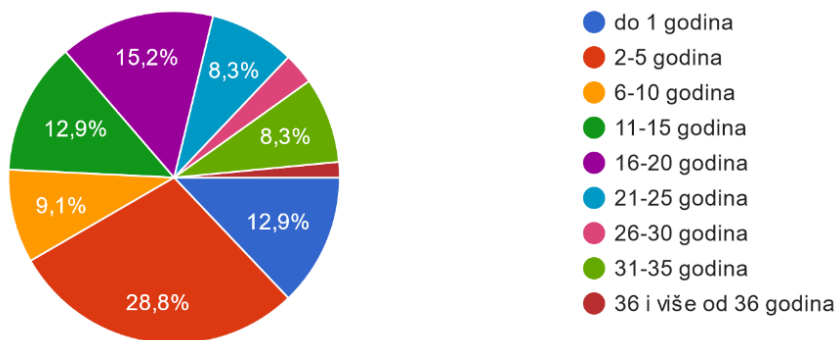
Grafikon 3.
Dob odgojitelja

Prema stupnju obrazovanja prikazanom u Grafikonu 4, u istraživanju je sudjelovalo 11 sudionika koji imaju srednju stručnu spremu ($N=11$; 8,3%), 82 sudionika su univ. bacc. praesc. educ. (62,1%), 36 sudionika su mag. praesc. educ. (27,3%) te 3 sudionika imaju završeno postdiplomsko obrazovanje (2,3%).

Grafikon 4.
Stupanj obrazovanja odgojitelja

U Grafikonu 5 prikazano je radno iskustvo odgojitelja.

Grafikon 5.
Radno iskustvo odgojitelja

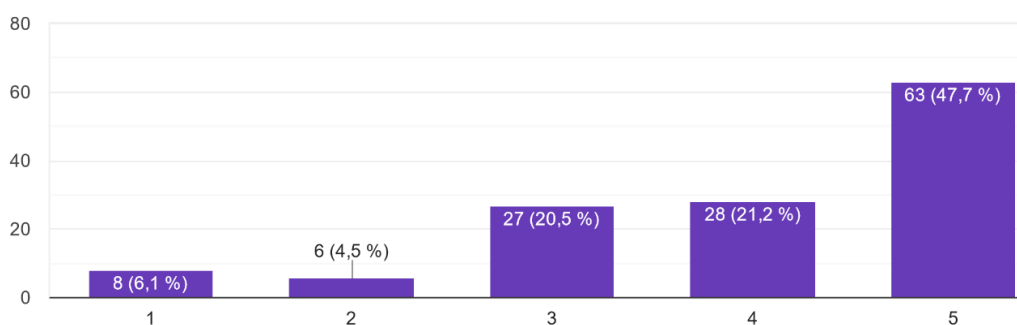
Najveći broj sudionika ima radno iskustvo od 2-5 godina ($N=38$; 28,8%) dok najmanji broj sudionika ima iskustvo 36 i više od 36 godina ($N=2$; 1,5%).

Analizom podataka za šesto pitanje u kojem su sudionici naveli županiju u kojoj rade dobiveni su sljedeći podatci. Od 132 sudionika u Zagrebačkoj županiji radi 32 sudionika, Gradu Zagrebu 30, Krapinsko-zagorskoj županiji 9, Splitsko-dalmatinskoj 9, Zadarskoj 7, Osječko-baranjskoj 7, Međimurskoj 6, Brodsko-posavskoj 5,

Primorsko-goranskoj 5, Varaždinskoj 5, Karlovačkoj 3, Šibensko-kninskoj 3, Istarskoj 3, Dubrovačko-neretvanskoj 3, Bjelovarsko-bilogorskoj 2, Sisačko-moslavačkoj 1, Koprivničko-križevačkoj 1 te Vukovarsko-srijemskoj 1. U Ličko-senjskoj, Virovitičko-podravskoj te Požeško-slavonskoj županiji ne radi ni jedan sudionik istraživanja.

5.3. Rezultati istraživanja i rasprava

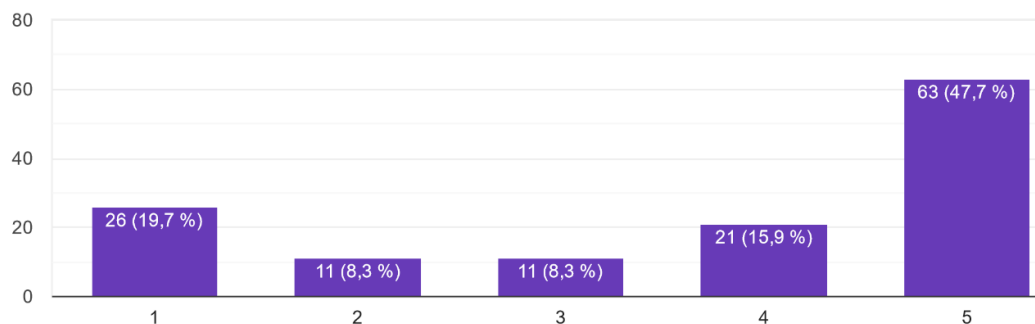
U Grafikonu 6 prikazani su rezultati o tvrdnji „U mojem vrtiću zaposleni su stručni suradnici (psiholog, pedagog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila: edukacijski-rehabilitator, logoped, socijalni pedagog)“. Rezultati pokazuju da 63 sudionika (47,7%) tvrdi da su u njihovom vrtiću uvijek zaposleni stručni suradnici, dok 8 sudionika (6,1%) tvrdi da stručni suradnici nikada nisu zaposleni u njihovom vrtiću.

Grafikon 6.

U mojem vrtiću zaposleni su stručni suradnici (psiholog, pedagog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila: edukacijski-rehabilitator, logoped, socijalni pedagog)

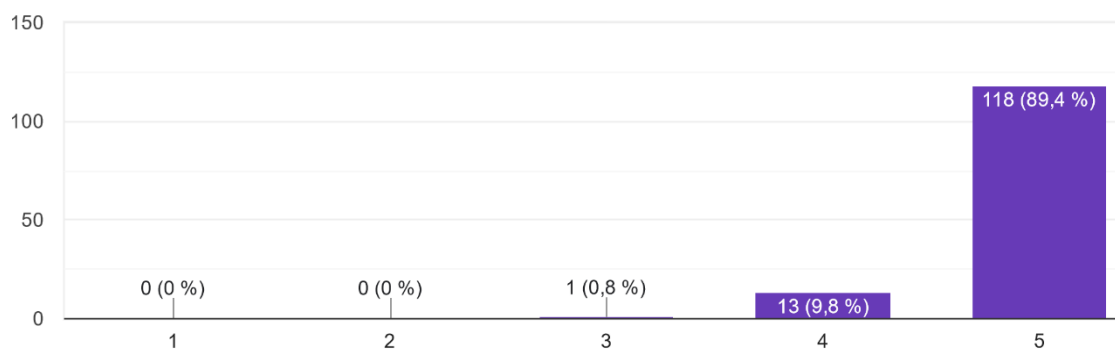
U Grafikonu 7 prikazani su rezultati koji pokazuju imaju li anketirani odgojitelji iskustva s pomoćnikom (trećim odgojiteljem) za djecu s teškoćama u razvoju. Iz rezultata je vidljivo da kao i kod tvrdnje vezano za stručne suradnike, 63 sudionika (47,7%) tvrdi da uvijek ima iskustva s pomoćnikom, 21 sudionik (15,9%) tvrdi često, 11 sudionika (8,3%) tvrdi ponekad, 11 sudionika (8,3%) tvrdi rijetko te 26 sudionika (19,7%) tvrdi da nikada nema iskustva s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju.

Grafikon 7.

Imam iskustva s pomoćnikom (trećim odgojiteljem) za djecu s teškoćama u razvoju

Rezultati prikazani u Grafikonu 8 pokazuju da najviše sudionika smatra da s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju uvijek treba imati iskrenu i otvorenu komunikaciju ($N=118$; 89,4%).

Grafikon 8.

S pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju treba imati iskrenu i otvorenu komunikaciju

Sljedeći rezultati prikazani su u tablicama te se odnose na grupirane tvrdnje i izraženi su u postocima o stavovima i mišljenjima odgojitelja o suradnji i timskom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

Tablica 1.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje o zadovoljstvu suradnje odgojitelja i roditelja te odgojitelja i stručnih suradnika (N, %)

Tvrdnja		Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek

	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom s roditeljima djece.	0 (0%)	3 (2,3%)	14 (10,6%)	68 (51,5%)	47 (35,6%)
Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom s roditeljima djece s teškoćama.	3 (2,3%)	12 (9,1%)	26 (19,7%)	57 (43,2%)	34 (25,8%)
Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom i timskim radom sa stručnim suradnicima.	14 (10,6%)	17 (12,9%)	28 (21,2%)	40 (30,3%)	33 (25%)

U Tablici 1 prikazani su rezultati o zadovoljstvu odgojitelja suradnjom s roditeljima i stručnim suradnicima. Za tvrdnju „Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom s roditeljima djece“ najviše sudionika ($N=68$; 51,5%) tvrdi da su često zadovoljni suradnjom dok samo 3 (2,3%) sudionika tvrdi da su rijetko zadovoljni suradnjom s roditeljima djece. Sudionici su upitani i o zadovoljstvu suradnje s roditeljima djece s teškoćama te je vidljivo različito mišljenje sudionika o toj vrsti suradnje. Najviše sudionika tvrdi da su često zadovoljni suradnjom ($N=57$; 43,2%), 34 (25,8%) sudionika tvrdi da su uvijek zadovoljni suradnjom, 26 (19,7%) sudionika ponekad, 12 (9,1%) sudionika rijetko, a 3 (2,3%) sudionika tvrde da nikada nisu zadovoljni suradnjom s roditeljima djece s teškoćama. U odnosu na tvrdnju „Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom i timskim radom sa stručnim suradnicima“ 40 (30,3%) sudionika tvrdi da su često zadovoljni, 33 (25%) uvijek, 28 (21,2%) ponekad, 17 (12,9%) rijetko dok 14 (10,6%) sudionika tvrdi da nikada nisu zadovoljni suradnjom i timskim radom sa stručnim suradnicima.

Tablica 2.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje doprinose li kvalitetni suradnički odnosi zadovoljstvu odgojitelja u njihovom odgojno-obrazovnom radu (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima doprinose	0 (0%)	0 (0%)	3 (2,3%)	23 (17,4%)	106 (80,3%)

mojem zadovoljstvu s odgojno-obrazovnim radom.					
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi sa stručnim suradnicima doprinose mojem zadovoljstvu s odgojno-obrazovnim radom.	3 (2,3%)	6 (4,5%)	16 (12,1%)	34 (25,8%)	73 (55,3%)
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju doprinose mojem zadovoljstvu s odgojno-obrazovnim radom.	0 (0%)	1 (0,8%)	4 (3%)	20 (15,2%)	107 (81,1%)

Prema rezultatima prikazanima u Tablici 2 vidljivo je da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima i pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju u velikoj mjeri doprinose zadovoljstvu odgojitelja s njihovim odgojno-obrazovnim radom. Većina sudionika ($N=106$; 80,3%) smatraju da dobra suradnja s roditeljima uvijek doprinosi zadovoljstvu njihovim radom. Također većina sudionika ($N=107$; 81,1%) smatraju da suradnja s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju uvijek doprinosi zadovoljstvu s njihovim odgojno-obrazovnim radom. U odnosu na suradnju sa stručnim suradnicima rezultati u Tablici 2 pokazuju manje zadovoljstvo odgojitelja. 73 sudionika (55,3%) smatraju da kvalitetni suradnički odnosi sa stručnim suradnicima uvijek doprinose zadovoljstvu, 34 sudionika (25,8%) smatraju da često doprinose, 16 sudionika (12,1%) ponekad, 6 sudionika (4,5%) rijetko, dok 3 sudionika (2,3%) smatraju da suradnja sa stručnim suradnicima nikada ne doprinosi njihovom zadovoljstvu s odgojno-obrazovnim radom.

Tablica 3.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje doprinosi li suradnja dobrobiti i razvoju djece (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima doprinose dobrobiti djece.	0 (0%)	0 (0%)	2 (1,5%)	10 (7,3%)	120 (90,9%)

Smatram da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima doprinose razvoju djece s teškoćama.	0 (0%)	0 (0%)	2 (1,5%)	13 (9,8%)	117 (88,6%)
Smatram da suradnja s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju doprinosi dobrobiti djeteta.	0 (0%)	1 (0,8%)	1 (0,8%)	10 (7,6%)	120 (90,9%)
Smatram da je suradnja s roditeljima bitna za razvoj i uspjeh sve djece.	0 (0%)	0 (0%)	2 (1,5%)	9 (6,8%)	121 (91,7%)

U Tablici 3 prikazani su odgovori na tvrdnje u kojima su ispitana mišljenja odgojitelja smatraju li doprinose li kvalitetni suradnički odnosi dobrobiti djece te je li suradnja s roditeljima bitna za razvoj i uspjeh djece. Iz rezultata je vidljivo da najviše sudionika ($N=120$; 90,9%) smatra da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima i pomoćnikom za djecu s teškoćama uvijek pridonose dobrobiti djeteta. Također većina sudionika ($N=117$; 88,6%) smatra da kvalitetni suradnički odnosi s roditeljima uvijek doprinose razvoju djece s teškoćama. Većina sudionika ($N=121$; 91,7%) smatra da je suradnja s roditeljima uvijek bitna za razvoj i uspjeh sve djece.

Tablica 4.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje doprinosi li suradnja boljem ozračju u vrtiću (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Smatram da dobra suradnja s roditeljima doprinosi boljem ozračju u vrtiću.	0 (0%)	0 (0%)	5 (3,8%)	20 (15,2%)	107 (81,1%)
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi sa stručnim suradnicima doprinose boljem ozračju u vrtiću.	0 (0%)	2 (1,5%)	9 (6,8%)	21 (15,9%)	100 (75,8%)
Smatram da kvalitetni suradnički odnosi s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju doprinose boljem ozračju u vrtiću.	0 (0%)	1 (0,8%)	5 (3,8%)	19 (14,4%)	107 (81,1%)

Analizom rezultata prikazanih u Tablici 4 vidljivo je da sudionici u najvećem broju smatraju da kvalitetna suradnja doprinosi boljem ozračju u vrtiću. 107 sudionika (81,1%) smatraju da dobra suradnja s roditeljima i kvalitetni suradnički odnosi s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju uvijek doprinose boljem ozračju u vrtiću, dok samo 5 sudionika (3,8%) smatraju da dobra suradnja s roditeljima i pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju ponekad doprinosi boljem ozračju u vrtiću. Da kvalitetni suradnički odnosi sa stručnim suradnicima uvijek doprinose boljem ozračju u vrtiću smatra 100 sudionika (75,8%), dok samo 2 sudionika (15%) smatraju da dobra suradnja sa stručnim suradnicima rijetko pridonosi boljem ozračju u vrtiću.

Tablica 5.

Prikaz zastupljenosti odgovora o tvrdnji temelji li se odnos odgojitelja s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju na povjerenju (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Moj odnos s roditeljima temelji se na povjerenju.	0 (0%)	0 (0%)	5 (3,8%)	31 (23,5%)	96 (72,7%)
Moj odnos sa stručnim suradnicima temelji se na povjerenju.	7 (5,3%)	8 (6,1%)	21 (15,9%)	34 (25,8%)	62 (47%)
Odnos s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju temelji se na povjerenju.	1 (0,8%)	0 (0%)	5 (3,8%)	15 (11,4%)	111 (84,1%)

Iz prikazanih rezultata u Tablici 5 vidljivo je da većina sudionika smatraju da se odnos odgojitelja i roditelja te pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju temelji na povjerenju. 96 anketiranih sudionika (72,7%) tvrdi da se njihov odnos s roditeljima uvijek temelji na povjerenju, 31 (23,5%) tvrdi da se često temelji na povjerenju, a samo 5 (3,8%) ih tvrdi da se odnos s roditeljima ponekad temelji na povjerenju. 111 sudionika (84,1%) tvrdi da se odnos s pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju uvijek temelji na povjerenju, 15 (11,4%) tvrdi često, 5 (3,8%) tvrdi ponekad, dok jedan sudionik (0,8%) tvrdi da se odnos s pomoćnikom nikada ne temelji na povjerenju. Najviše sudionika tvrdi da se njihov odnos sa stručnim suradnicima uvijek temelji na

povjerenju ($N=62$; 47%), dok 7 sudionika (5,3%) tvrdi da se odnos sa stručnim suradnicima nikada ne temelji na povjerenju.

Tablica 6.

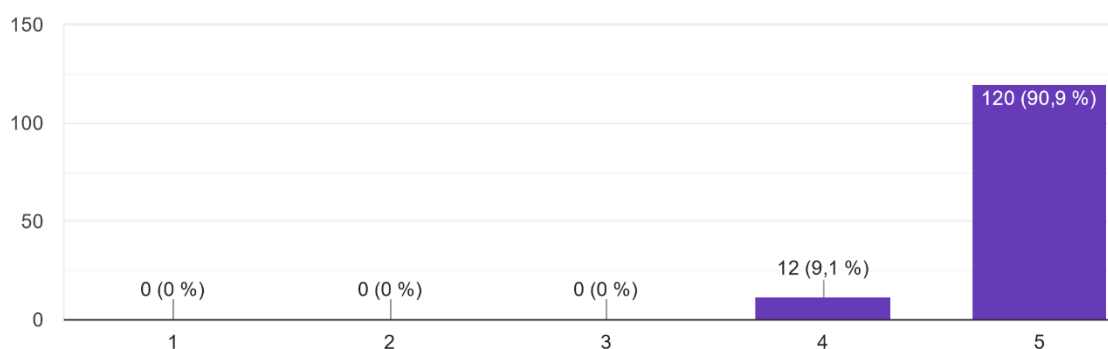
Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje o suradnji i komunikaciji odgojitelja i roditelja (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Razvijam i potičem suradničke odnose s roditeljima sve djece.	0 (0%)	1 (0,8%)	5 (3,8%)	31 (23,5%)	95 (72%)
Odgojitelji su odgovorni za uspješnu suradnju i partnerstvo s roditeljima u vrtiću.	1 (0,8%)	3 (2,3%)	42 (31,8%)	58 (43,9%)	28 (21,2%)
Roditelji i odgojitelji su jednako odgovorni za uspješnu suradnju i partnerstvo u vrtiću.	1 (0,8%)	1 (0,8%)	5 (3,8%)	18 (13,6%)	107 (81,1%)
S roditeljima sve djece imam iskrenu i otvorenu komunikaciju.	1 (0,8%)	1 (0,8%)	8 (6,1%)	47 (35,6%)	75 (56,8%)
Informacije o djetetu s roditeljima razmjenjujem otvoreno i obostrano.	0 (0%)	3 (2,3%)	15 (11,4%)	49 (37,1%)	65 (49,2%)
Pri razmjeni informacija o djetetu s roditeljima nastojim biti objektivan/objektivna.	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,8%)	25 (18,9%)	106 (80,3%)
Smatram da sam kompetentan/kompetentna za suradnju i komunikaciju s roditeljima.	0 (0%)	1 (0,8%)	6 (4,5%)	48 (36,4%)	77 (58,3%)
Poštujem i razumijem kulturu roditelja i djeteta iz koje dolaze.	0 (0%)	0 (0%)	2 (1,5%)	28 (21,2%)	102 (77,3%)

U Tablici 6 prikazani su rezultati o odgovorima na tvrdnje o suradnji i komunikaciji odgojitelja i roditelja. Iz dobivenih rezultata vidljivo je da većina sudionika razvijaju i potiču suradničke odnose s roditeljima sve djece ($N=95$; 72%). Što se tiče ostvarivanja suradnje s roditeljima, većina sudionika smatraju da su roditelji i odgojitelji uvijek jednako odgovorni za uspješnu suradnju i partnerstvo u vrtiću ($N=107$; 81,8%). U tvrdnji „Odgojitelji su odgovorni za uspješnu suradnju i

partnerstvo s roditeljima u vrtiću“ 58 sudionika (43,9%) smatraju da su odgojitelji često odgovorni za uspješnu suradnju s roditeljima, 28 (21,2) da su uvijek odgovorni, dok 42 sudionika (31,8%) smatraju da su odgojitelji ponekad odgovorni za uspješnu suradnju i partnerstvo s roditeljima u vrtiću. Većina sudionika tvrdi da s roditeljima sve djece uvijek imaju iskrenu i otvorenu komunikaciju ($N=75$; 56,8%). Na tvrdnju „Informacije o djetetu s roditeljima razmjenjujem otvoreno i obostrano“ 65 sudionika (49,2%) odgovorilo je uvijek, 49 (37,1%) često, 15 (11,4%) ponekad te 3 (2,3%) rijetko. Pri razmjeni informacija o djetetu s roditeljima sudionici u većini tvrde da uvijek nastoje biti objektivni ($N=106$; 80,3%). Prema rezultatima 77 (58,3%) sudionika smatra da su uvijek kompetentni za suradnju i komunikaciju s roditeljima, dok 48 (36,4%) sudionika smatra da su često kompetentni za suradnju i komunikaciju s roditeljima. Većina sudionika tvrdi da uvijek poštuju i razumiju kulturu roditelja i djeteta iz koje dolaze ($N=102$; 77,3%).

Grafikon 6.

Važna je dobra suradnja s roditeljima sve djece

Rezultati istraživanja pokazali su da je većini sudionika ($N=120$; 90,9%) važna dobra suradnja s roditeljima sve djece što je prikazano u Grafikonu 6.

Tablica 7.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje o stručnom usavršavanju i cjeloživotnom obrazovanju odgojitelja (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Stručno se usavršavam kako bih unaprijedio/unaprijedila vlastite komunikacijske vještine.	0 (0%)	1 (0,8%)	11 (8,3%)	37 (28%)	83 (62,9%)

Smatram da je cjeloživotno obrazovanje značajna kompetencija odgojitelja u radu s djecom s teškoćama.	0 (0%)	0 (0%)	2 (1,5%)	20 (15,2%)	110 (83,3%)
---	-----------	--------	----------	---------------	----------------

Rezultati ankete vezano uz tvrdnju o usavršavanju odgojitelja kako bi unaprijedili vlastite komunikacijske vještine, pokazali su da se 83 sudionika (62,9%) uvijek stručno usavršava, 37 (28%) često, 11 (8,3%) ponekad te 1 sudionik (0,8%) rijetko. Većina sudionika uvijek smatra da je cjeloživotno obrazovanje značajna kompetencija odgojitelja u radu s djecom s teškoćama ($N=110$; 83,3%). Navedeni rezultati prikazani su u Tablici 7.

Tablica 8.

Prikaz zastupljenosti odgovora na tvrdnje o suradnji i timskom radu odgojitelja i stručnih suradnika (N, %)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Sa stručnim suradnicima imam iskrenu i otvorenu komunikaciju.	7 (5,3%)	7 (5,3%)	21 (15,9%)	33 (25%)	64 (48,5%)
Stručni suradnici i ja uzajamno se poštujemo kao profesionalci i stručnjaci.	5 (3,8%)	9 (6,8%)	19 (14,4%)	32 (24,2%)	67 (50,8%)
Stručni suradnici i ja razvijamo suradničke odnose i rad u timu.	10 (7,6%)	19 (14,4%)	27 (20,5%)	40 (30,3%)	36 (27,3%)
Stručni suradnici pružaju mi podršku pri osmišljavanju novih sadržaja u odgojno-obrazovnom radu.	22 (16,7%)	23 (17,4%)	30 (22,7%)	32 (24,2%)	25 (18,9%)
Stručni suradnici pružaju mi stručnu podršku u radu s roditeljima.	18 (13,6%)	20 (15,2%)	31 (23,5%)	29 (22%)	34 (25,8%)
Stručni suradnici pružaju mi podršku u suradnji s lokalnom zajednicom.	26 (19,7%)	24 (18,2%)	33 (25%)	23 (17,4%)	26 (19,7%)

Rezultati upitnika vezani uz tvrdnje o komunikaciji odgojitelja sa stručnim suradnicima prikazani u Tablici 8 prikazuju da 64 sudionika (48,5%) tvrdi da uvijek imaju iskrenu i otvorenu komunikaciju sa stručnim suradnicima dok 7 sudionika (5,3%) tvrdi da nikada nemaju iskrenu i otvorenu komunikaciju sa stručnim suradnicima. Mogući razlog tvrdnji da nikada nemaju iskrenu i otvorenu komunikaciju je u tome da je 8 sudionika (6,1%) na tvrdnju jesu li u njihovom vrtiću zaposleni stručni suradnici odgovorilo nikada, a 6 sudionika (4,5%) je odgovorilo rijetko (prikazano u Grafikonu 6).

Na tvrdnju „Stručni suradnici i ja uzajamno se poštujemo kao profesionalci i stručnjaci“ najviše sudionika je odgovorilo da se uvijek poštuju ($N=67$; 50,8%), što je svakako poželjno profesionalno ponašanje djelatnika u vrtiću. Ipak na međuljudskim odnosima treba kontinuirano raditi i graditi profesionalne, partnerske odnose. Iz rezultata je vidljivo da među odgojiteljima i stručnim suradnicima, iz odgojiteljske perspektive nije uvijek prisutno poštovanje. Zanimljivi su rezultati i odgovara na tvrdnju „Stručni suradnici i ja razvijamo suradničke odnose i rad u timu“. Najviše sudionika tvrdi da često razvijaju suradničke odnose i rad u timu ($N=40$; 30,3%), 27 sudionika (20,5%) tvrdi ponekad, 19 (14,4%) tvrdi rijetko dok 10 sudionika (7,6%) tvrdi da nikada ne razvijaju suradničke odnose i rad u timu sa stručnim suradnicima.

Što se tiče podrške stručnih suradnika odgojiteljima u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu prikazani rezultati uglavnom pokazuju manju podršku stručnih suradnika. Samo 25 sudionika (18,9%) tvrdi da im stručni suradnici uvijek pružaju podršku pri osmišljavanju novih sadržaja u odgojno-obrazovnom radu, dok 22 sudionika (16,7%) tvrde da nikada nemaju takvu vrstu podrške. Nešto više sudionika tvrdi da uvijek prima stručnu podršku stručnih suradnika u radu s roditeljima ($N=34$; 25,8%), dok ih 18 (13,6%) tvrdi da nikada nemaju takvu vrstu podrške od stručnih suradnika. Iz rezultata je vidljivo da većina odgojitelja nema uvijek podršku stručnih suradnika ni u suradnji s lokalnom zajednicom. 26 sudionika (19,7%) tvrdi da uvijek imaju podršku, dok najveći dio sudionika ($N=33$; 25%) tvrdi da ponekad imaju podršku stručnih suradnika u suradnji s lokalnom zajednicom.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove i mišljenja odgojitelja o suradnji i timskom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i pomoćnicima za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Rezultati istraživanja pokazali su da većina odgojitelja razvija i potiče suradničke odnose što je i odgovornost profesionalaca kojima je cilj dobrobit svakoga djeteta uključenoga u rani i predškolski odgoj. Većina odgojitelja zadovoljna je suradnjom s roditeljima i pomoćnicima za djecu s teškoćama u razvoju dok su u nešto manjoj mjeri zadovoljni suradnjom sa stručnim suradnicima.

Za uspješan razvoj djece u inkluzivnom vrtiću odgojitelji trebaju imati pozitivne stavove o suradnji s roditeljima a kako bi to postigli trebaju poštovati individualnost svakog djeteta te kulturu njegovih roditelja i obitelji. Iz dobivenih rezultata vidljivo je da većina roditelja poštuje i razumije kulturu roditelja i djeteta iz koje dolaze. Odgojitelji se smatraju kompetentnima za suradnju i komunikaciju s roditeljima te se stručno usavršavaju u unaprjeđenju komunikacijskih vještina potrebnih za ostvarivanje kvalitetne suradnje. Dobrobiti kvalitetne suradnje u bilo kojoj organizaciji ili ustanovi pozitivno utječu na sudionike kolektiva. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da većina odgojitelja smatraju da kvalitetni suradnički odnosi uvijek doprinose njihovom zadovoljstvu u odgojno-obrazovnom radu. Jednako tako, većina odgojitelja smatraju da dobra suradnja doprinosi i boljem ozračju u vrtiću.

Odgojitelji su u većini zadovoljni suradnjom s roditeljima sve djece te im je važna dobra suradnja s roditeljima. Također većina odgojitelja smatraju da kvalitetni suradnički odnosi doprinose dobrobiti sve djece i razvoju djece s teškoćama u razvoju. Pretpostavka uspostave suradničkih odnosa su poštovanje i povjerenje. Većina odgojitelja tvrdi da s roditeljima i pomoćnikom za djecu s teškoćama u razvoju imaju odnos koji se uvijek temelji na povjerenju, dok se odnos odgojitelja sa stručnim suradnicima manje temelji na povjerenju. No, ipak rezultati pokazuju da većina odgojitelja smatra da sa stručnim suradnicima imaju iskrenu i otvorenu komunikaciju. Podijeljeni su stavovi i mišljenja odgojitelja o podršci koju im pružaju stručni suradnici. Iako prema rezultatima većina odgojitelja često razvija suradničke odnose i rad u timu sa stručnim suradnicima, potpora koju im pružaju stručni suradnici izostaje. Rezultati pokazuju da stručna podrška stručnih suradnika odgojiteljima u radu s roditeljima, lokalnom zajednicom te pri osmišljavanju novih odgojno-obrazovnih

sadržaja ponekad izostaje, dok manji broj odgojitelja tvrdi da podršku nikada ni nemaju. Ovi pokazatelji mogu poslužiti za kasnija istraživanja o suradnji odgojitelja i stručnih suradnika o čemu nema mnogih istraživanja u praksi.

7. LITERATURA

- Bouillet, D. (2011). Kompetencije odgojitelja djece rane i predškolske dobi za inkluzivnu praksu. *Pedagogijska istraživanja*, 8(2), (323-340). <https://hrcak.srce.hr/clanak/172470>
- Bouillet, D. i Loborec, M. (2012). Istraživanje procjena odgojitelja o mogućnosti inkluzije djece s ADHD-om u redovni program dječjih vrtića. *Napredak*, 153 (1), 21-38. <https://hrcak.srce.hr/82858>
- Bouillet, D. (2019). *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme*. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
- Daniels, E. R. i Stafford, K. (2003). *Kurikulum za inkluziju*. Razvojno-primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama. Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji. https://api.kpk.eglas.hr/uploads/Kurikulum_za_inkluziju_99dd64fc5f.pdf
- Drandić, D. (2017). Uloga pomoćnika u nastavi u provođenju inkluzivnog obrazovanja. *Napredak*, 158 (4), 139-459. <https://hrcak.srce.hr/188294>
- Epstein, J. L. i Sheldon, S. B. (2006). Moving forward: Ideas for research on school, family and community partnerships. U C. Conrad & R. Serlin (ur.), *The Sage Handbook for research in education. Engaging ideas and enriching inquiry*. (117-138). SAGE Publications, Inc. doi.org/10.4135/9781412976039
- Ljubetić, M. (2013). *Partnerstvo obitelji, vrtića i škole*. Školska knjiga.
- Ljubetić, M. (2018). Predgovor. U A. Benčec Nikolovski (ur.) *Izazovi suradnje – Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 77-110). Alfa d.d.
- Milanović, M. i sur. (2014). *Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Golden Marketing-Tehnička knjiga.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2015). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje NN 05/15. Preuzeto: 12.7.2023. s <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2015). Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju NN 24/15. Preuzeto 14.8.2023. s https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_24_510.html
- Mohorić, M. i Nenadić-Bilan, D. (2019). Učestalost i oblici suradnje odgojitelja i roditelja u katoličkim vrtićima u odnosu na javne i privatne dječje vrtiće u Zadarskoj županiji. *Obnovljeni život* 74(2), 249-261. <https://doi.org/10.31337/oz.74.2.8>
- Rogulj, E. (2018). Komunikacijske kompetencije odgojitelja. U A. Benčec Nikolovski (ur.) *Izazovi suradnje – Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 111-144). Alfa d.d.

- Sindik, J. (2012). Razlike u doživljaju učinkovitosti timskog rada s obzirom na dob i profil stručnjaka u predškolskom odgoju i obrazovanju. *Magistra Iadertina*, 7(7), 55-72. <https://hrcak.srce.hr/99892>
- Skočić Mihić, S., Blanuša Trošel, D. i Katić., V., Odgojitelji predškolske djece i savjetodavni rad s roditeljima. *Napredak*, 156 (4), 385-400. <https://hrcak.srce.hr/166207>
- Vican, D., Karamatić Brčić M. (2013). Obrazovna inkluzija u kontekstu svjetskih i nacionalnih obrazovnih politika – s osvrtom na hrvatsku obrazovnu stvarnost. *Život i škola*, LIX (30), 48-65. <https://hrcak.srce.hr/131847>
- Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgojitelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U A. Benčec Nikolovski (ur.) *Izazovi suradnje – Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 77-110). Alfa d.d.
- Višnjić Jevtić, A. (2018). Odgojiteljska samoprocjena kompetencije za suradnju s roditeljima. [Doktorska disertacija. Filozofski fakultet.] http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10169/1/Visnjic_Jevtic_Adrijana.pdf
- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju NN 10/97 (NN 57/22). Preuzeto: 12.7.2023. s <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>

IZJAVA O IZVORNOSTI RADA

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
